

Jezuiieten

nr. 55 | herfst 2018

Afgiftekantoor 3000 Leuven 1 *Erkenningnummer P004583

Colofon

Jezuieten is een uitgave van de regio *European Low Countries* van de Sociëteit van Jezus.

Het versijnt viermaal per jaar en is bedoeld voor familieleden, vrienden, weldoeners en geïnteresseerden.

Giften:

Het blad is in principe gratis. Giften zijn altijd welkom. Vermeldt a.u.b. uw postadres.

Voor Nederland:
Stichting St. Claverbond,
Heyendaalseweg 290
6525 SM Nijmegen
IBAN: NL85INGB 0000 828 228
BIC: INGBNL2A

Voor Vlaanderen
vzw Sint-Jan Berchmansseminarie
Koninginnelaan 141
1030 BRUSSEL
IBAN: BE02 4352 0547 1140
BIC: KREDBEBB
Mededeling: tijdschrift *Jezuieten*

Redactie:

Karin Benoist, Guido Dierickx SJ,
Walter Fabri SJ, Eduard Kimman SJ,
Carola Lexmond-Kiepe en Jan Stuyt SJ.

Adres voor Nederland:
Carola Lexmond-Kiepe
p/a Heyendaalseweg 290
6525 SM Nijmegen
info.elc@jezuieten.org
tel. 024-3529152/3529154

Adres voor Vlaanderen:
Walter Fabri SJ
Koninginnelaan 141
1030 BRUSSEL
walter.fabri@jesuits.net
tel: 02.20 50 158

Abonnementenadministratie:

Voor Nederland:
lexmond.elc@jezuieten.org

Voor Vlaanderen:
marc.vannieuwenhove@jesuits.net

ISSN 0167-2967

Verantwoordelijk uitgever:

Jan Stuyt SJ
Prinsstraat 17
B-2000 Antwerpen
België

Op de voorpagina:

Jos Moons SJ tijdens zijn
verdediging met paranyf
Nikolaas Sintobin SJ

VOORWOORD

Na een lange zomer waarin menig warmterecord werd verbroken hopen we nu te mogen genieten van een mooie nazomer. Dit herfstnummer biedt u daarvoor een kleurrijk aanbod van onderwerpen.

Jos Moons verdedigde onder grote belangstelling zijn proefschrift met verve aan de Universiteit van Tilburg. Mark Logtenberg startte zijn masterstudie aan de Universiteit van Toronto en vertelt over de kracht van een oprechte dialoog in onze samenleving. Ward Biemans reisde deze zomer naar Buenos Aires voor de wereldvergadering van de GCL en deelt met ons zijn ervaringen. Walter Fabri sprak de huidige voorzitter van CEBECO, een inspirerend mens, en het artikel van Frances Murphy verhaalt over twee bruggenbouwers die soms in uiterste precaire omstandigheden hun werk doen. Mocht u nog zin hebben in een uitstapje: Eduard Kimman daalde af in de Jezuietenberg en neemt u mee naar het ondergrondse gangenstelsel in de omgeving van Maastricht. Tot slot nodigen een tweetal boekbesprekingen uit tot nadere lezing! Wellicht buiten in de herfstzon!

INHOUDSOPGAVE

INSPIRERENDE MENSEN – Henri Van Eeckhoudt – <i>Walter Fabri SJ</i>	3
ACTUALITEITEN – promotie Jos Moons SJ aan de Tilburg School of Catholic Theology – <i>Wiggert Molenaar SJ</i>	5
Proefschrift 'The Spirit and the Church' – <i>Jos Moons SJ</i>	7
WERELDWIJD - GCL – een gave voor de Kerk en de wereld – <i>Ward Biemans SJ</i> ...	8
KORTE BERICHTEN	11
WERELDWIJD KORT – Verzoeners – <i>Frances Murphy</i>	16
IN DE VERREKIJKER – 500 jaar Jezuietenberg in Maastricht – <i>Eduard Kimman SJ</i>	17
KUNST – Michaelina Wautier (1604-1689) – <i>Walter Fabri SJ</i>	20
BOEKEN – Een vriendschapsliefde als opgang naar God – <i>Avellinus Janssens en Zoë Cranssen</i>	20
Thuis in twee werelden – <i>Winand M. Callewaert</i>	22
IN MEMORIAM – Paul Smits van Waesberghe SJ; Piet Moonen SJ; Raymond Jaecques SJ; Charles Veldeman SJ; Jozef De Cock SJ	23
JEZUÏET IN OPLEIDING – <i>Mark Logtenberg SJ</i>	26
ACTIVITEITEN	27

INSPIRERENDE MENSEN

'Henri (links) en Caspard'

Henri Van Eeckhoudt

In de schaduw van de oorspronkelijk romaanse Sint Martinuskerk in Sint-Martens-Lennik (Pajottenland), woont Henri Van Eeckhoudt, huidig voorzitter van CEBECO (Centraal Beleid Colleges). Met hem gaan we verder in de nieuwe reeks in JEZUÏETEN onder de titel: 'Inspirerende mensen'.

'Hoe ik bij CEBECO betrokken geraakte?'

'Zelf ben ik oud-leerling van het Sint-Jozefscollege te Aalst. Al mijn broers, waaronder Lieven Van Eeckhoudt SJ zaliger, liepen er school. In 2000 vroeg men mij toe te treden tot de RVB (Raad van Bestuur) van de school. Via het voorzitterschap van deze Raad ben ik later voorzitter van CEBECO geworden. Dit mandaat loopt weldra ten einde. 'De pedagogische expertise die de jezuïeten gedu-

rende de vele jaren van hun geschiedenis hebben opgebouwd mag niet verloren gaan. Nu er minder jezuïeten beschikbaar zijn, dienen de leerkrachten en allen die in de verschillende ignatiaanse scholen verblijven en werkzaam zijn, ondersteund te worden. In de jongste wereldvergadering van de Sociëteit van Jezus riep de huidige algemene overste, Arturo Sosa, hen daarbij op de grenzen op te zoeken, betekent uit hun comfortzone te

treden, aandacht te hebben voor de jeugd die omheen hen woont en om daarbij nieuwe manieren te vinden om deze jeugd een stap verder te brengen in hun ontwikkeling. Hoe meer mensen bij dit proces betrokken worden, hoe breder het netwerk is dat daardoor ontstaat, hoe beter. De ene brengt de ander aan. De ene ondervindt de steun van anderen, samen bouwen zij aan hetzelfde doel. We hebben goed onderwijs, wel dienen wij verder te specificeren. Niet elk kind dient dezelfde richting te volgen. In Antwerpen vormt het Onze-Lieve-Vrouwecollege een scholengemeenschap met het Instituut De Dames. In Turnhout is dit met het HIVSET dat de mogelijkheid geeft een brede waaier aan richtingen aan te bieden, van ASO over verzorgende richtingen tot mogelijkheden die bij het kunstonderwijs aanleunen. In Aalst bieden de ignatiaanse scholen: Sint-Jozefscollege, de lagere scholen van de campus Capucienenlaan ook de campus Eikstraat en verschillende parochiale scholen in het omliggende, plus Levensvreugde, onderwijs en begeleiding van kinderen en mensen met beperking, meer mogelijkheden. We keken daarbij naar het Stanislascollege in Delft waar dergelijke verbreding van het aanbod reeds bestond. Kijk ook naar Borgerhout, het Xaveriuscollege, waarin de Borgerhouts Marokkaanse bevolkingsgroep tot hun grote tevredenheid een vormingsaanbod gevonden heeft. Deze mensen zijn fier hier school te hebben gelopen. Je merkt hoe zij, juist vanuit hun tevredenheid over wat zij ontvingen, op hun beurt zich inzetten voor en in de school. We bieden deze kinderen en jongeren goed onderwijs dat hen de mogelijkheden geeft om door te groeien tot gelukkige mensen in het land waarin zij wonen.'

'U klinkt gedreven.'

'Weet je, we zijn met zijn allen bezig met iets van groot belang. We steunen mekaar. We houden het vuur warm. Dit samenwerken geeft het gevoel: We zijn niet alleen. Dit motiveert en ondersteunt. We zetten ons in, om in alle eerlijkheid en met respect voor elkaar, ons in bestuurszaken in te zetten voor kinderen en jonge mensen. Zo verkondigen wij ook ons geloof en zetten wij een christelijke traditie voort. Nogmaals, we zijn bezig met iets van groot belang.'

'Nu er minder of bijna geen jezuïeten meer werkzaam zijn in onze scholen, wat nu?'

'De jezuïeten hebben tijdens hun geschiedenis ervaring opgebouwd in zake onderwijs. Die ervaring mag niet verloren gaan. Vandaar de noodzaak om dit als 'drijfkracht' aan het lerarenkorps en aan allen die in een school werkzaam zijn door te geven. Zo 'duwen wij elkaar vooruit'. Leerkrachten vragen: 'geef ons voeding'. Dit is o.a. de taak van CEBE-CO: vormingsaanbod geven in Drongen en elders. Inhoudelijke voeding en motivatie. Wil je mensen aan boord houden van je schip dan dienen zij van binnenuit te voelen waarheen zij varen. Doorheen deze motivatie zullen de leerlingen ondervinden dat zij voorbereid worden om hun plaats te vinden in de wereld waarin zij wonen. Morgen anders dan vandaag.'

'Wat verwacht u van de jezuïeten?'

'Recent is er een bevraging uitgegaan naar alle werken die in meerdere of mindere mate met de jezuïeten verbonden zijn. Die 'werken' hebben hun wensen en verlangens aan het regiobestuur kunnen kenbaar maken. Daarover wordt verder overlegd. Wij van onze kant rekenen op hun verdere ondersteuning, zowel qua inspiratie als financieel, om ons werk verder te kunnen zetten. Verder ook nabijheid en bereikbaarheid. Dat zij zich laten zien, in de school, dat ze erbij zijn als we in vormingsdagen bijeen zijn. Een mens zien in levende lijve is nog iets anders dan zijn geschriften lezen. Er is menselijk contact nodig.

Het is duidelijk dat er grotere samenwerkingsverbanden zullen ontstaan tussen jezuïeten, nu al in de regio Europese Lage Landen (ELC) en later misschien met andere landen, geen probleem, als er maar gevoeld wordt: we zijn bij jullie, we werken samen, we laten jullie niet alleen.'

Een inspirerend mens.

Opgetekend door Walter Fabri SJ

De promotie van Jos Moons SJ aan de Tilburg University (Tilburg School of Catholic Theology)

Op 30 mei trokken familie, medebroeders, kerkelijke hoogwaardigheidsbekleders en vrienden – waaronder een grote groep van de Krijtberg, Amsterdam – naar de Universiteit van Tilburg om daar de verdediging bij te wonen van zijn proefschrift door Jos Moons SJ. Het onderwerp van het proefschrift is de visie op de Heilige Geest zoals die naar voren komt in *Lumen Gentium*, één van de belangrijkste documenten van het Tweede Vaticaans Concilie (1962-1965), over het wezen en de structuur van de kerk*

Jos begon heel rustig met een korte en ook voor "normale mensen" toegankelijke uitleg over zijn proefschrift en hij bleef schijnbaar ontspannen toen hij er vervolgens over ondervraagd werd door de commissie. De vragen waren niet makkelijk en een lid van het cortège vertelde me later dat dit betekent dat een proefschrift óf heel slecht is óf dat men overweegt om de promotie *cum laude* te laten plaatsvinden.

Een val waar zij die een proefschrift schrijven alert op moeten zijn, is de verleiding om af te dwalen van de centrale vraag die erin gesteld wordt. Jos is daar goed in geslaagd: het ging in zijn werk over de tekst van *Lumen Gentium* zoals die tijdens het Concilie gepubliceerd werd en niet over hoe dit document sindsdien door de lezers is ontvangen, geïnterpreteerd. De ondervragers prezen de (toen nog) doctorandus bijvoorbeeld om de originaliteit van het onderzoek met behulp van een speciale close reading methode. Een wetenschappelijk werk over de receptie van het document zou wel heel interessant zijn. Een uitnodiging aan het adres van Jos?

Juist toen hij zich klaarmaakte om nog een vraag te beantwoorden, kwam de bedel binnenschrijven om aan te geven dat de tijd voorbij was – "*Hora est!*" Volgde het overleg achter gesloten deuren van de

commissie, waarbij de spanning in de zaal toch wel begon op te lopen. Na de deliberatie kwam de woordvoerder gelukkig snel tot de conclusie: Jos mocht zich voortaan doctor in de theologie noemen en het proefschrift was van het niveau "met lof" – applaus.

Ter afronding van de ceremonie waren er nog een aantal korte toespraken, waaronder de officiële lofredede door de promotor, professor Henk Witte, die inderdaad vol lof was over het werk van Jos. Het viel me op dat een van de sprekers erop wees dat een doctorstitel niet alleen rechten, maar ook plichten en verantwoordelijkheden met zich meebrengt. Bij een doctor moet je ervan uit kunnen gaan dat hij betrouwbaar werk levert – in een tijd waarin veel gepubliceerd wordt dat ongefundeerd is, is dit verlangen extra relevant.

In aansluiting op de bijeenkomst in de aula was een gezellige receptie georganiseerd met een hoog reüniegehalte, maar ook de mogelijkheid om nieuwe kennissen op te doen. Het aantal belangstellenden voor deze promotie was hoog en de herkomst van de aanwezigen divers. Dit zegt veel over het netwerk van de gloednieuwe doctor die hoofdzakelijk, maar niet uitsluitend, werkt als studentenpastor aan de KU Leuven.

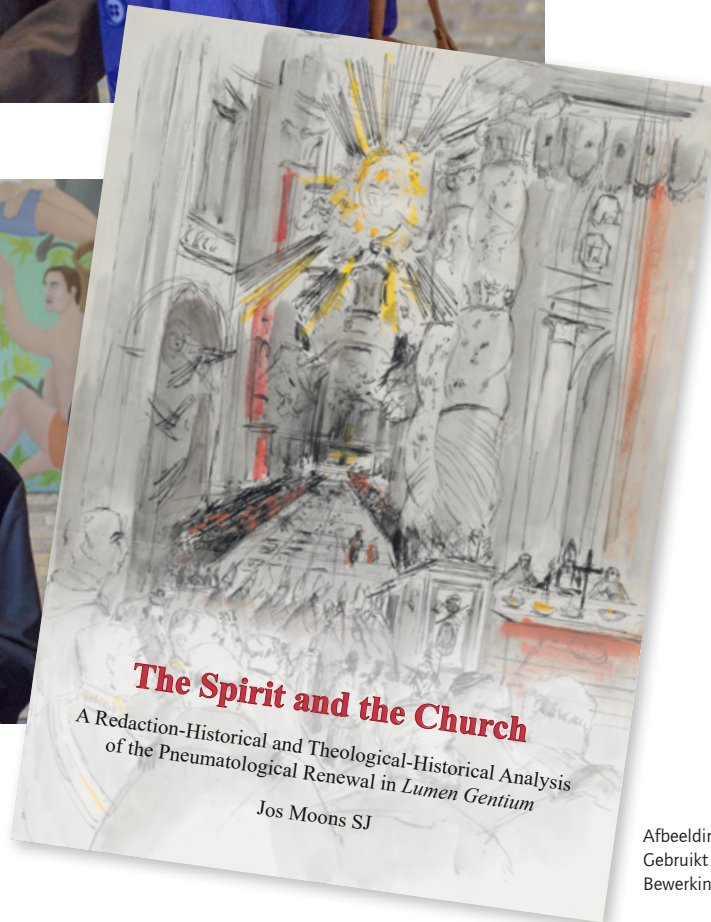
Wiggert Molenaar SJ

Jos Moons SJ en zijn ouders

Blijdschap en felicitaties van Wim Beuken SJ

Doctoraat Jos Moons in gewone taal

In de jaren '60 vond in Rome het Tweede Vaticaans Concilie plaats.

Er stond veel op het spel. In de decennia voor het concilie waren oecumenische en liturgische vernieuwingen ontstaan. Hoe zou het concilie reageren?

Zou wantrouwen de klok blijven slaan?

In dit proefschrift heeft de auteur zich geconcentreerd op de Heilige Geest.

Volgens de gangbare beeldvorming werd de Heilige Geest vóór het concilie stiefmoederlijk behandeld of vergeten. Veranderde dat in het document over de kerk, *Lumen gentium*? Het onderzoek beperkt zich tot dat document.

Soms wordt de Geest prachtig beschreven. Zo heeft de tekst een trinitaire inleiding, met aandacht voor Vader, Zoon en Geest. Dat was nieuw; eerder ging het alleen over Vader en Zoon. Bovendien spreken enkele teksten duidelijk over de Geest die de kerk leidt; dat relateert de plaats van de hiërarchie zonder die af te schaffen. Ten slotte, hoewel de Geest in vergelijking met eerdere documenten nauwelijks vaker genoemd wordt, zijn die verwijzingen wel meer geïntegreerd in de theologische reflectie. Anderzijds blijkt dat slechts enkele concilievaders meer aandacht voor de Geest bepleitten en speelt volgens de eindtekst de Geest vaak tweede viool, onder en na Christus. Dat doet geen recht aan de mooie zin uit de geloofsbelijdenis dat de Geest "Heer is en leven geeft" (*Dominum et vivificantem*).

Met meer aandacht voor de Geest mogen we hopen op een flexibelere en meer open minded wijze van geloven en theologiseren; op grotere bereidheid om in de kerk naar elkaar te luisteren; en meer gemak met onderscheiding der geesten. Vanwege de Geest die steeds opnieuw Heer is en leven geeft.

Afbeelding: "Opening Session Vatican II, Third Session", © Frederick Franck.
Gebruikt met toestemming van Pacem in Terris, het Frederick Franck Museum.
Bewerking Thomas Klein SJ.

GCL: een gave voor de Kerk en de wereld

Van 21 juli tot 1 augustus jl. vond in Buenos Aires, Argentinië, de wereld-vergadering plaats van de Gemeenschap Christelijk Leven (GCL), de ignatiaanse lekenbeweging. De kerkelijk assistent voor GCL Vlaanderen en Nederland die erbij aanwezig was, Ward Biemans SJ, doet verslag.

GCL is een wereldwijde beweging met ca. 25.000 leden. In Vlaanderen zijn er 16 lokale groepen actief, met in totaal ca. 150 leden, in Nederland 7 groepen met ca. 60 leden. Tijdens de wereldvergadering werd onder andere een nieuw wereldbestuur gekozen, met de Belg Denis Dobbels als nieuwe voorzitter. De vergadering zelf verliep in een heel gebedsvolle sfeer. De plek van samenkomst hielp daarbij zeer: de ruim 200 deelnemers, onder wie 50 jezuïeten, verbleven in het College Maximo de San José, waar pater Bergoglio in de jaren zeventig van de vorige eeuw rector was. De latere paus Franciscus heeft daar zijn pastorale visie ontwikkeld, in de nabij gelegen arme buitenwijk San Miguel. Een van de dagen tijdens het congres werden alle deelnemers heel hartelijk ontvangen in San Miguel door de huidige pastoor en vele parochianen, onder wie zeer enthousiaste jongeren. In kleine groepjes werden vele families thuis bezocht, iets dat pater Bergoglio zelf ook regelmatig deed. De mis werd gevierd in de open lucht, terwijl vlak achter het geïmproviseerde altaar het voetbalspel van de jeugd gewoon doorging.

Uiteraard kwam paus Franciscus veel vaker ter sprake tijdens het congres. De kerk in Latijns-Amerika biedt een model van evangelisatie dat ook in ons geseculariseerde Europa bevrijdend kan werken om opnieuw een persoonlijke keuze voor Christus te maken. Pater Arturo Sosa SJ, Algemene overste

van de Sociëteit van Jezus en tevens kerkelijk assistent van de wereldwijde GCL, riep de vergadering op om te luisteren naar deze paus, als hij spreekt tot de hele Kerk en tot de mensen van goede wil in een taal die ons zo vertrouwd in de oren klinkt. De droom van paus Franciscus is om de geest van het Tweede Vaticaans Concilie te zien incarneren in de Kerk als lichaam. Zijn droom is een Kerk, het Volk van God, die voortkomt uit de ervaring van Hem die gekruisigd is en verzezen en die zijn volgers bijeenbrengt in een dienstverlenende gemeenschap voor de verzoening van mensen met elkaar, met hun natuurlijke omgeving en met God.

De toespraak van Austen Ivereigh, biograaf van paus Franciscus, sloot goed aan op dit ideaal. Hij benadrukte dat de paus steeds spreekt van een Kerk die dichtbij en concreet is, want dit is hoe God de mensheid redt. Ontmoeting, bekering, gemeenschappelijkheid en solidariteit zijn de uitdrukkingen van deze nabijheid, die de weg openen naar hoop.

Gezamenlijke onderscheiding

Tijdens de wereldvergadering kwam deze nabijheid goed tot uiting. Gedurende zes dagen werd een proces van gezamenlijke onderscheiding doorlopen. Aan de basis van deze onderscheiding lag een verlangen om te groeien in dankbaarheid voor de gave van de gemeenschap, die dit jaar haar 50-jarig jubileum viert. Voortgekomen uit de Mariacongre-

gaties werd kort na het Concilie de naam veranderd in Gemeenschap Christelijk Leven. Tevens werden destijds nieuwe statuten opgesteld, die in de geest van het Concilie open staan voor de bronnen van de ignatiaanse spiritualiteit. Het Concilie wenste eveneens de rol van de leken

in de Kerk te versterken. De vernieuwing van de Kerk is tevens een leidraad in het pontificaat van paus Franciscus. De wereldvergadering kwam daarmee op een 'Kairos'-moment, een gunstige gelegenheid om tot verdieping te komen en meer vrucht voort te brengen als wereldgemeenschap. De laatste wereldvergadering, gehouden in Libanon in 2013, stelde vier prioriteiten vast om 'naar de grenzen' te gaan: familie, globalisering en armoede, ecologie en jongeren.

Gedurende het onderscheidingsproces werd intensief samen gedeeld in kleine groepen, na persoonlijke gebedstijd met geestelijke oefeningen. Hierdoor groeide een band van broederlijkheid en zusterlijkheid tussen de deelnemers uit de verschillende continenten. Tijdens het hele proces vertrouwden de deelnemers van de wereldvergadering op de werking van de Geest en dat was nodig: gemeenschappelijke onderscheiding vergt geduld en een bereidheid je hart te openen. Het was een hele uitdaging: we ervoeren obstakels, weerstand en pijn

gedurende het proces. Maar we realiseerden ons eveneens dat dit een integraal deel ervan uitmaakt en begrepen moet worden in het licht van Christus' lijden, sterven en verrijzenis. Als pelgrims die op weg zijn naar een onbekend terrein, voelden we ons geroepen om onze ervaringen

en vruchten uit het gebed te delen met elkaar. De deelnemers aan de Wereldvergadering ervoeren een breed gedeeld verlangen tot het verdiepen van de GCL-identiteit en om de ignatiaanse spiritualiteit te delen met anderen. Persoonlijke en gezamenlijke onderscheiding maken hier deel van uit. Daarnaast deed de vergadering een appel aan de GCL-leden om erop uit te gaan en hen te dienen die het meeste nood hebben aan barmhartigheid, vreugde en hoop. De vergadering beleefde nog een ander vreugdevol moment: de verwelcoming in de wereldgemeenschap van de nationale gemeenschappen in Letland, Mauritius en Vietnam. Dit brengt het aantal nationale gemeenschappen op 67, waarvan er 63 in Buenos Aires waren vertegenwoordigd, naast 8 gemeenschappen die als observator deelnamen.

Vlaanderen en Nederland

Vanuit GCL-Vlaanderen namen Ivo Raskin en Ginette Van Bogaert deel aan de wereldvergadering. GCL-Nederland werd vertegenwoordigd door

Het nieuwe GCL-wereldbestuur bestaat uit, v.l.n.r.: Alwin Macalalad (uitvoerend secretaris, Filippijnen), Rojean Macalalad (logistieke ondersteuning, Filippijnen), Diego Pereira (consultor, Uruguay), Fernando Vidal (consultor, Spanje), Najat Sayegh (consultor, Libanon), Daphne Ho (consultor, Hong Kong), Catherine Waiyaki (secretaris, Kenia), Ann Marie Brennan (vice-voorzitter, V.S.), Denis Dobbelsstein (voorzitter, België), Herminio Rico, SJ (kerkelijk vice-assistent, Portugal).

Mariëlle Matthee en Isabel Olivera, terwijl ondergetekende namens beide gemeenschappen deelnam. In Vlaanderen zijn de laatste jaren enkele nieuwe lokale gemeenschappen gevormd, rond Gent, Leuven en Mechelen. De laatste Vlaamse GCL-dag stond in het teken van familie in al haar diversiteit, rondom de pauselijke brief over de vreugde van de liefde, *Amoris Laetitia*. Dit leverde zeer boeiende deelrondes op in kleine groepen. De Vlaamse gemeenschap organiseert regelmatig vormingsbijeenkomsten voor leden. Tevens vindt op 14 september een open GCL-avond plaats in Turnhout en op 30 september is er een jongerenbijeenkomst in Antwerpen, in samenwerking met de universitaire pastorale dienst.

GCL-Nederland is aan een revival bezig. 26 mei jl. vond de eerste landelijke dag plaats sinds ca. 30 jaar op Kaageiland, met zo'n 50 deelnemers. Net als tijdens de Vlaamse GCL-dag was er speciale aandacht voor de kinderen, middels een catechetisch 'Godly Play'-programma. Aan de hand van het Bijbelverhaal over de zeven dagen van de schepping mochten de kinderen tekenen welke dag ze het mooist vonden. 'De laatste dag, want toen konden we uitrusten', zei er een. 'De voorlaatste dag, want toen werd de mens gemaakt', zei een andere jonge deelnemer.

De volwassenen luisterden in de ochtend naar Ann Siew, lid van het Euro-team van GCL. Zij vertelde over enkele migratieprojecten van GCL, die al jaren prioriteit zijn in Europees verband. Haar ervaringen maakten indruk, over de schrijnende situatie

op Ragusa, Sicilië voor de Nigeriaanse vrouwen die ongewild in Europa in de prostitutie belanden. Het GCL-project 'At the frontiers with asylum seekers' beoogt hen enige afleiding en wat gebedservaringen te geven. Bijzonder aan de Nederlandse gemeenschap is dat er drie Franstalige groepen in Den Haag zijn, die goed vertegenwoordigd waren op de landelijke dag. Dit brengt een internationale atmosfeer met zich mee, die zo kenmerkend is voor GCL. In Amsterdam is sinds enige maanden ook een jonge, Engelstalige groep aan een kennismakings-traject begonnen, onder begeleiding van pater Toon Suffys SJ. Voor het tweede achtereenvolgende jaar werd in de zomer een internationale wandelretraite georganiseerd, in samenwerking met GCL-Frankrijk en Wallonië. Zo wordt gewerkt aan de opbouw van GCL-Nederland, vertrekkend vanuit de drie 'zuilen': spiritualiteit, gemeenschap en zending. De wereldvergadering merkte in haar slotdocument op dat de opkomst van GCL in sterk geseculariseerde samenlevingen als Nederland en Zweden een bevestiging is dat de wereld hongert naar diepe ervaringen van gemeenschappelijkheid, die kansen biedt voor een (hernieuwde) kennismaking met Christus' blijde Boodschap.

Ward Biemans SJ

Meer informatie: www.gclvlaanderen.be
en www.gclnederland.org

AMSTERDAM

Xaveriushuis

Deze zomer was een periode van afwezigheid op het Singel en van reizen. Zo was Ward Biemans in Buenos Aires, door paus Franciscus ook wel 'het einde van de aarde' genoemd, voor het Wereldcongres van de Gemeenschap Christelijk Leven, GCL. Zijn artikel vindt u elders in dit blad. In september begint hij met het doceren van de eerste van drie cursussen moraaltheologie aan het St. Bonifatiusinstituut in Vogelenzang, de theologie-opleiding van het bisdom Haarlem-Amsterdam. * Ook waren er gasten, zoals Mark Logtenberg uit New York, die in het nieuwe studiejaar doorgaat met theologie in Canada, Bart Beckers, terug van zijn tertiaat in Australië, Jan Bronsveld uit Alexandrië, Thom Sicking uit Beiroet. * In de De Lairesestraat mochten we begin augustus een week lang de Amerikaanse jezuïet John Paul uit Milwaukee als gast ontvangen. Als jezuïet heeft hij vele jaren gewerkt onder de indianen in South Dakota; daarna was hij novicen meester. Hij bereidde op een avond voor ons een Libanees maal, volgens een recept van zijn moeder. * Twee droevige feiten: de moeder van Bart van Emmerik en een broer, Paul, van Ben Frie zijn overleden.

ANTWERPEN

Romero-Loyola

Johan Verschuere is eind april naar Nairobi getrokken voor de commissio mixta Europa-Afrika. Jan Stuyt heeft begin april deelgenomen aan een vergadering van de Jesuit Refugee Service op de curie in Rome. * Onze gasten: Abbé Matthieu Loua, broer van de provinciaal van West-Afrika, P. Hyacinthe Loua, heeft de regionaal overste bezocht als vriendschappelijk tegenbezoek. Hij is directeur van Caritas Guinée Conakry, en kwam ons vertellen hoe in zijn sector de werken vorderen die onder meer door de Nederlandse Missieprocuur gesteund worden. Enkele dagen later was Jean-Baptiste Ganza, regionaal overste van Rwanda-Burundi, bij ons te gast. Soms verwelkomen we ook confraters die even van Antwerpen komen genieten. En verder zijn er de 'vaste gasten': Rudi Mannaerts, pastoor van St.-Andries, Theo Bouten uit Nijmegen, die onze gezondheid van nabij volgt, en Eugène van

Deutekom uit Den Bosch, die de kunstvoorwerpen van zowel de Vlaamse als de Nederlandse jezuïeten beheert. * Op 4 mei is Jan van de Poll een eerste keer uit het tertiaat van Dublin teruggekeerd, heeft toen oud-tertiarissen in Slowakije bezocht en heeft nu (betrekkelijk) definitief zijn intrek bij ons genomen. * Naast het komen is er ook het gaan. Johan Vanhoutte is tijdens de maanden juli-augustus intens bezig geweest met zijn verhuizing van Romero-Loyola naar Agora. * Natuurlijk wordt er na dit drukke werkjaar ook wat vakantie genomen. Jan Stuyt en Guido Dierickx brachten gewoontegetrouw een week door op Schiermonnikoog. In de regel nemen wij onze vakantie samen met of bij confraters. * Op 31 juli hadden we een eucharistieviering samen met de leden van het personeel. Daarbij aansluitend dronken allen op ons mooie dakterras een glaasje wijn met de passende naam "Jesuitengarten".

BIRMINGHAM

Noviciaat Manresa House

In mei en juni waren de novicen opnieuw onderweg. De drie eerstejaars, Paolo, Matthew en Ian, deden de pelgrimstocht: dit jaar de Camino vanaf Pamplona tot Santiago. De Britse tweedejaars, Luc, was in Guyana waar hij ontelbare insectenbeten kreeg, maar vooral een diepgaande introductie kreeg in missiewerk. Op de terugweg kon hij nog even twee dagen genieten van de gastvrijheid van onze gemeenschap op Barbados. Pascal, de tweedejaars van de Lage Landen, kende een uitdagende ervaring in Guinee. Hij hielp er mee in de school in het dorpje Sobanet. Hij kreeg slechts één muggenbeet, maar dat was wel genoeg om malaria op te doen. De laatste twee weken van het experiment bracht hij in bed door. * De eerstejaars gingen nog enkele dagen naar Kent voor een intercongregatieve cursus over de geloften. Daarna was het tijd voor de jaarlijkse villa in Barmouth (Wales) en de gelofteretraite in St. Beuno's eind juli. Op St.-Ignatiusdag hielden we een BBQ voor de vrienden en kennissen uit ons werkveld hier in Birmingham. De eerste week van augustus waren de novicen in Lyon voor de jaarlijkse ontmoeting van alle novicen uit de noviciaten van Birmingham, Lyon en Nürnberg. * Terwijl de novicen heen en weer reisden,

zaten de andere leden van de gemeenschap niet stil. De tuin is grondig onder handen genomen en ziet er prachtig uit. De redactie van het kookboek is afgerond en gaat nu naar de uitgever. Kevin O'Rourke schaaft zijn Nederlands bij in Aqua Via, Nijmegen. Simon Bishop, Mick O'Connor en Dries van den Akker haalden maar liefst 150 schilderijen op bij de bevriende kunstenaar Peter Clare. Samen vormen ze het hele evangelie van Matteüs. Enkele van de schilderijen sieren al het noviciaat. Dries heeft ook zijn werk over het evangelie van Marcus opnieuw opgenomen. Het gaat gestaag vooruit. Tijdens de zomer begeleidde hij ook enkele retraites in Drongen. ✱ Het hoogtepunt in de voorbije tijd was de priesterwijding van Kensy Joseph en Philip Harrison in Londen. We gingen er met de hele gemeenschap heen.

BOECHOUT

Xaverius in Capenberg

Naar Antwerpse gewoonte werd moederdag op 15 augustus gevierd. Bomvolle kerk met oma's en overgrootmoeders; met stemmig koor en met als voorganger Frans Demeyer, goede en trouwe herder van Capenberg. Daarna feestmaaltijd. ✱ Ward Dirven herdacht 60 jaar priesterwijding op 10 augustus, zijn jubileum wordt gevierd in september samen met nog twee jubilarissen. ✱ Bob Albertijn sloot aan bij het peloton van de tachtigers. ✱ Vakantie: Theo Fonyeyn trok met medewerkers naar Mariagaarde, Hoepertingen, Ludo Vanden Broek ging met de MRB naar Nieuwpoort en Marc Van Nieuwenhove trok met Herman De Weerdts naar het Lechtal in Oostenrijk, naar de parochie waar Roger Lenaers pastoor is geweest. En de vakanties van huispersoneel Capenberg: vlijtige handen van medebroeders herstelden de hiaten.

BRUSSEL

Arrupe

We vierden nét Pinksteren. Plotsklaps streek een geringde prijsduif neer op de vensterbank van onze 4de verdieping. De vogel was er niet meer weg te jagen. Wellicht weer één die het noorden kwijt was. We hebben het vroeger al eens meegemaakt en er toen, trouwe lezer, hier in 'Jezuïeten' bescheid over gegeven. Dit verse exemplaar droeg een modieus

vederpakje uitgevoerd in maagdelijk wit, edel-grijze mouwen afgezoomd in nobel antraciet, met een flat-teus Tintin-kuifje op het achterhoofd. De vogel moet blijkbaar een opleiding tot gevelschilder genoten hebben. Pater Minister zoekt nu een gevelreiniger want hij vindt het oeuvre van dit ijverige beest naar zijn oordeel 'iets té bekakt'. Geen ding zo belangrijk voor de jezuïet als zijn façade. ✱ De zomerse hittegolf heeft aan onze tuinman, pater Charles Verhezen, verdriet bezorgd dit jaar. Menig teder plantje, zo innig gekoesterd en vertroeteld, verloor op korte tijd alle kleur en levenssap. Hoewel de schade zich langzaam herstelt, werd ons nog eens duidelijk hoe kwetsbaar we allemaal zijn. Al zijn inspanningen, stress en blessures ten spijt, blijft de mens overgeleverd aan wilde natuurkrachten waar niet mee te spotten valt. Ook een jezuïet neemt af en toe eens een les in nederigheid ter harte. ✱ *"Zodra een gast zich aanmeldt, voelt de heer des huizes zich al veel beter"*. Zo ongeveer klinkt een zegswijze op het Afrikaanse continent. Ook in onze residentie weerklinkt een opgewekt gefluit als mensen uit den vreemde om onderdak verzoeken. In de vakantieperiode zochten en vonden vooral buitenlandse scholastieken hier rust, vrede en verlichting. Van hieruit verkenden zij dan enkele markante merkstenen van de Europese beschaving. Geen groter genoegen dan onze bezoekers gelukkig te zien.

HEVERLEE

Jezuïetenhuis

Zoals altijd willen wij onze kroniek beginnen met de medebroeders te gedenken die we de afgelopen maanden hebben overgedragen in de handen van de Heer. Op 16 mei stierf broeder Piet Moonen op 93 jarige leeftijd. Tot op het einde wilde hij zoveel mogelijk zichzelf behelpen en het was met een zekere verwondering dat wij moesten beseffen dat hij gestorven was. Pater Raymond Jaecques overleed op 28 juni op 95 jarige leeftijd. Pater Frans Stoops was als het ware de 'wegwijzer' voor Raymond in de laatste jaren van zijn leven. Hij kon zich moeilijk oriënteren in dat grote huis van Heverlee. En op 27 juli is pater Charles Veldeman na enkele moeizame maar geduldig gedragen jaren kunnen vertrekken naar ons Heer. Hij was op 4 juli 92 geworden. Op 7 augustus overleed pater Jozef De Cock terwijl een

verpleegster hem aan het verzorgen was. 12 jaar lang heeft hij geduldig en minzaam zijn blindheid gedragen. Hij werd 91. Op 13 augustus hebben we dan ook pater Frans Feyen uit handen gegeven. Na een jaar lang moedig, zonder omhaal en in stilte een uitzichtloze ziekte te hebben gedragen overleed hij op 85 jarige leeftijd. En nog geen 24 uur later is Aloys Van Doren op 14 augustus na een lange lijdensweg van ons heengegaan. Hij was bijna 90. ✱ Onze zieken blijven de eerste bekommernis van het huis. Broeder Jules De Graeve blijft op de achtergrond in de aandacht. Het heen en weer verkeer naar en van het ziekenhuis voor verschillende van onze mensen is als het ware een dagelijks gebeuren. Pater Fernand Boedts moest een kleine operatie ondergaan. De paters Carlos Holvoet en Roger Lenaers hebben regelmatig nazorg nodig. Pater Paul Dierckx mocht op 29 mei na een lange revalidatie in Pellenberg terug naar huis. ✱ Pater André Cnockaert is voor revalidatie voor onbepaalde tijd hier in huis. Onze mantelzorgers doen bewonderenswaardig werk met over en weer rijden en bezoeken af te leggen. Evenzeer kunnen we niet genoeg onze dankbaarheid uitdrukken voor ons toegewijd verplegend en verzorgend personeel. ✱ Enkele vermeldenswaardige persoonlijke feiten. Pater Jan Lambrecht organiseerde een feestje met zijn bijbelgroep die hij reeds 55 jaar begeleidt. Op 9 mei namen enkele van onze mensen in Soeterbeeck deel aan de driedaagse voor de onderscheiding over onze werken. En pater Jos Moons verdedigde op 30 mei met succes zijn doctoraatsthesis in Tilburg. ✱ En dan is het tijd voor de feestelijke maanden. Op 28 juni organiseerde de regio een uiterst geslaagde barbecue op het binnenplein van Heverlee. Het weer was schitterend. De dag erop vertrokken een aantal medebroeders naar Nieuwpoort voor de vakantie georganiseerd door de MRB. Van 9 tot 15 juli volgde daarop het huiskwindeën (huisvakantie) met aangepaste keukens en recreatie.. Dit alles onder impuls van onze pater minister, Paul Van Looy. ✱ Het is ook de tijd dat er medebroeders uit heel de wereld bij ons passeren: Alain N'kisi, Walter Beck, Robert Gerlich en Peter Rogers uit de USA, verder Indische theologie studenten in Spanje, de exegeten Roland Meynet en Jacques Trublet. Ook Marc Rotsaert kwam in augustus voor zijn jaarlijkse vakantie. ✱ De eigen

medebroeders Paul Van Looy, Guy Borreman, Aimé De Vocht en Peter van Gool blijven hun pastoraal werk van retraites en bezinningen voortzetten en Peter vertaalt onvermoeibaar de Duitse zondagshomilies van Roger Lenaers. ✱ De Raad van Bestuur en de Algemene Vergadering houden zich ernstig bezig met de toekomst van het huis. Zo verlaat de gemeenschap 'Favre' ons huis om naar Leuven te trekken. Broeder Theo Brebels en Philip Debruyne keren terug naar de oude schaapsstal. We zijn heel blij dat Herman Deweerdt en Johan Allary definitief zijn teruggekeerd uit Congo en lid zijn geworden van onze gemeenschap. Jan Evers komt voor twee maanden op vakantie en wil dan terugkeren. Michel Istas beëindigde zijn socius zijn van de president van de 'Conferentie van de Hogere Oversten van Afrika en Madagascar' te Nairobi. Hij brengt nu een viertal sabbatmaanden bij ons door om zijn boek over Bijbelse moraal af te werken. ✱ Tenslotte nog de grote opluchting: een geregelde nachtelijke dief werd met het plaatsen van een camera en in samenwerking met de politie, eindelijk geïdentificeerd en gevat. We kunnen weer rustig slapen.

LEUVEN

Lessius

Met het nieuwe bloed gaat Lessius fier aan kop in de strijd om de gemeenschap met de laagste gemiddelde leeftijd in onze lage landen. Daar dragen de nieuwkomers flink toe bij. Walter Ceysens (48), geestelijk begeleider op het seminarie, en Jos Moons (38: piepjong!), pastor in de universitaire parochie, kwamen over uit Heverlee. Daarnaast waren we op het ogenblik van dit bericht in blijde verwachting van de aankomst van Charlie uit Spanje, die een master in bio-ethiek wil behalen, en Christopher uit Cameroen, die antropologie gaat studeren. Ze zijn niet de enigen die ons herinneren aan de internationale sociëteit. Vally (India) doet een eindsprint voor z'n doctoraat over Teilhard de Chardin en Whitehead; Rinald (India) begint met z'n historische studie naar inculturatie en Aldo (Brazilië) werkte aan een aanvraag voor een doctoraatsbeurs in de exegese. ✱ De vaste kern van het huis verdient ook vermelding. Marc Desmet leidt naast zijn werk als arts het huis in goede banen als overste. Nicolas Standaert werkt volop op de faculteit letteren

(sinologie), Jacques Haers zegent veel huwelijken in en gaat voor in uitvaarten en ander pastoraal werk in de universitaire parochie. Rob Faesen doceert mystiek en spiritualiteit in Antwerpen, Leuven en Nederland. Of dat allemaal past, al die mensen in twee rijtjeshuizen, zo vraagt u zich af? Wel nadat met vereende krachten allerlei rommel opgeruimd was, kwam er ruimte vrij voor elf kamers. Nu kunnen wij met zijn elfen tafelen.. Ondertussen hopen we dat de werken in een nieuw aangekocht huis, in de Maria Theresiastraat, echt op gang komen.

MECHELEN

Huis Leliëndaal

Op uitnodiging van Ben Stoffels bezochten we onder leiding van de charmante overste Jan Bentvelzen het futuristische gebouwencomplex Aqua Viva in Nijmegen. Wij waren onder de indruk! Dit is wat Mies van der Rohe spiegelarchitectuur zou noemen. ✱ De thuisblijvers hadden andere opdrachten. Marc Lindeijer woonde een tweedaags congres bij in Italië over heiligen op het internet. Hij stelde er de Facebookpagina van de Bollandisten voor. In mei begeleidde hij nog de vijfdaagse bedevaart naar Banneux van het bisdom Rotterdam. Leo De Weerdts was al even druk bezig. Als eindverantwoordelijke van het sociaal apostolaat in onze Regio, nam hij deel aan een driedaagse in Milaan. ✱ Andere medebroeders leverden minder opvallende prestaties. Frans Mistiaen is onze verbindingsman met onze permanente gasten in Emmaüs. Tonny Cornoedus is intussen verhuisd naar Nador, Marokko, een kuststad waar veel vluchtelingen stranden. Zo neemt Tonny de draad weer op van zijn achtjarig verblijf in Marokko als jezuïet in vorming. Jos Alaerts probeert de suggesties van de kookboeken uit. Georges Cerfontaine doet trouw zijn dagelijkse gezondheidswandeling alvorens voor de ontvangst te zorgen in onze kerk. Pieter-Paul Lembrechts bezoekt het Centrum voor illegalen in Merksplas. Hij ervaart er wat het betekent met lege handen naar je medemens in nood te moeten gaan. Hugo Roeffaers ten slotte nam galant de drempel van de tachtig. ✱ Het jaarlijks buurtfeest in de Korte Schipstraat bracht aan het licht dat er in die korte straat meer dan twintig nationaliteiten huizen! ✱ Of en hoe drie tachtigplussers het een volle

maand zonder lift zullen uithouden verneemt U, beste lezer, hopelijk in een volgende bijdrage.

NIJMEGEN

Aqua Viva

Wat een zomer! Als er mussen zouden zijn, waren ze van het dak gevallen. Ons mooie groene park kleurde langzaam bruin. Op de warmste momenten van de dag zocht (bijna) iedereen de schaduw op, en ijsjes – altijd al populair – behoorden absoluut tot de meest favoriete toetjes. Maar in ons fraaie nieuwe huis was het allemaal veel beter uit te houden, dan in het Berchmanianum het geval zou zijn geweest. Refter en aula bleven relatief koel, en hielpen ons door de hittegolf heen. En natuurlijk bezorgde het mooie weer ons een feestje. Want wij hadden onze eerste barbecue in het nieuwe huis! De BBQ vond plaats op het terras buiten de refter en het restaurant. Zoals altijd lieten onze koks zich van hun beste kant zien. En samen met vrijwilligers en medewerkers hadden de bewoners van ons huis een heel gezellige middag, waar later enthousiast over werd nagepraat. Opmerkelijk tijdens deze droge zomer was de inspanning van Bert ten Berge. Hoe droog en bruin het elders ook werd, de regionaalstuin van Favre bleef dankzij Bert (geassisteerd door Mw. Andrea Ruijters) kleurig en fris. ✱ Vóór de hittegolf uitbrak is er echter ook het nodige gebeurd. Op 24 mei hadden wij onze jaarlijkse museum-uitstap met de verpleeghuisbewoners. Die begon met een pannenkoekenlunch in de Duivelsberg, een pittoresk gelegen pannenkoekenhuis, midden in de bossen bij Nijmegen. De lunch was gezellig, en de pannenkoeken uitstekend. Vervolgens reden we naar het nabijgelegen Afrika-museum. De wandeling in het buitenmuseum werd (onnodig, zoals later bleek) uit vrees voor regen voortijdig afgebroken. Maar binnen was genoeg te zien. Vooral de verzameling beeldjes en maskers was de moeite waard. De geslaagde uitstap werd afgesloten in het restaurant van het museum, met koffie en bitterballen. ✱ Bijna een week later ging een behoorlijke afvaardiging van ons huis naar de promotie van Jos Moons in Tilburg. Wij maakten het in gepaste trots mee, en verheugden ons (met de vele andere aanwezigen) over de waardering die zijn werk van de oordelende hoogleraren kreeg. ✱ Van 4 tot 8 juni vierden wij

onze jaarlijkse themaweek. Deze “vakantie-in-huis” bracht ons dit keer naar de landen rond de Chinese zee. Wij begonnen in Japan, met een lezing over het intellectuele klimaat in de moderne periode tot aan de Meiji-tijd. Het was een boeiende lezing over bloei van het intellectuele leven in dat land, en de relatieve openheid van de schijnbaar gesloten klasse van de Samurai, die het verkeren met niet-Samurai op dit vlak probleemloos toeliet. De dag daarna keken wij naar een intrigerende film van Akira Kurosawa. De film Rashomon vertelt over een verkrachting en een gewelddadige dood in een bos. Na de zeer van elkaar verschillende getuigenissen van de betrokkenen die voor de rechtbank verhoord worden, blijf je als kijker verward achter. Wat is er nu eigenlijk gebeurd? Wij kunnen het niet weten, lijkt Kurosawa ons te zeggen; wij kunnen alleen proberen barmhartig te zijn. De lezing (met oefeningen) over Chinese kalligrafie was van een heel ander kaliber en bracht ons naar China zelf. Het gaf ons een inkijk in de boeiende ontwikkeling van een aantal Chinese karakters. Door een misverstand kwam het concert met de Chinese harp een week te laat. Maar het was het wachten waard, en bezorgde ons een mooie en fascinerende muzikale middag. Aan het einde van de week was er natuurlijk de gebruikelijke quiz en de afsluitende buffetmaaltijd. Feestelijk, uitstekend verzorgd en dit keer Oosters, vanzelfsprekend. ✱ De zomer in Nijmegen kan niet zonder de Vierdaagse. En de Vierdaagse kan niet zonder de feestelijke intocht over de Via Gladiola (in het gewone leven de St. Annastraat) en onze aanwezigheid daarbij in onze partytent, die voor schaduw zorgt, terwijl de medewerkers van de Activiteitenbegeleiding en de verpleging voor soep en broodjes en frisdrank en snoepjes, etc. zorgen. We zitten er zo'n vier uur en zien de Vierdaagse-deelnemers hun laatste kilometers afleggen. Sommigen op hun laatste benen, anderen vijf genoeg om aan nog vier dagen te beginnen. Het geheel is getekend door de goede sfeer die de Vierdaagse kenmerkt, en het levert menig bewoner van ons huis een vracht aan gladiolen op. ✱ En dan komt de “week van de twee ordenstichters”; Ignatius op 31 juli en Dominicus op 8 augustus. Ignatius is niet echt het huisfeest. Dat is St. Jan Berchmans, en dat houden we nog tegoed. Maar het werd goed gevierd, en de relatieve ingetogenheid (want zonder de stoet

gasten van het Berchmansfeest) maakte het wel zo feestelijk. Niet dat de gasten die voor de viering van Dominicus kwamen, de feestelijkheid geringer maakten. In tegendeel. Het contingent Dominicanen van ons huis werd voor de gelegenheid versterkt door het bezoek van andere Nijmeegse Dominicanen, inclusief hun provinciaal die voorging in de eucharistie. Het werd een gezellig feest. ✱ Dit werd echter enigszins overschaduwd door de dood van pater Jos Oorsprong OP een paar dagen tevoren. Hoewel hij al een tijdlang achteruitging, kwam zijn sterven uiteindelijk toch wat onverwacht. Voor hemzelf was zijn dood een zegen. Datzelfde kan gezegd worden voor drie andere markante bewoners van ons huis; Paul Smits van Waesberghe, die aan het begin van deze verslagperiode stierf, pastor Wim Baars en Martin Vermuë OMI. Wij gedenken hen allen met dankbaarheid en affectie.

Verzoeners

De 36e Algemene Congregatie van de Sociëteit van Jezus in 2016 formuleerde de zending van de jezuïeten in termen van verzoening:

- verzoening met God, verkondigen van God en zijn liefde
- verzoening met de aarde, zorg voor het milieu
- verzoening tussen de mensen, vrede en rechtvaardigheid.

Twee jezuïeten hadden deze aansporing van de Algemene Congregatie niet nodig om zich in te zetten voor verzoening tussen de mensen - zij doen dat al jaren. Het wordt hen niet altijd in dank afgenomen, want er zijn altijd partijen die meer baat hebben bij de intensivering van een conflict dan bij vrede. Deze paters lopen zelf gevaar en hun medewerkers die vaak minder bekend zijn nog meer.

Colombia

Pater Francisco de Roux heeft in Colombia van dichtbij alles meegemaakt: moorden en het compleet verdwijnen van de hoop. In de jaren rond de eeuwwisseling was hij actief in de streek Magdalena, en probeerde hij de mensen bij elkaar te brengen. De paramilitairen doodden 24 mensen van zijn team en de rebellen vier. Hij bleef er van overtuigd

pater Francisco de Roux SJ

dat alleen wederzijds vertrouwen een verschil zou maken op de lange duur: daarom bleef hij mensen bij elkaar brengen voor een gesprek van mens tot mens, en bleef hij de deelnemers aan de gesprekken wijzen op hun verantwoordelijkheid. Het wierp eindelijk vruchten af toen er twee jaar geleden een akkoord kwam tussen de FARC en de regering. Pater de Roux was één van de bemiddelaars bij die onderhandelingen waar slachtoffers mee aan tafel zaten. Pater de Roux: "De slachtoffers vertelden de meest verschrikkelijke verhalen, maar sloten hun verhaal af met de woorden: 'Ik wil proberen te vergeven, zodat we vrede kunnen hebben in dit land, en ik smeeek jullie die doorgaan met doden, om een eind te maken aan deze oorlog'". Pater de Roux heeft altijd geweten dat een vredesakkoord nooit alle problemen zou oplossen, en dat het maar een stap zou zijn in een veel langer proces.

Zimbabwe

In november 2017 trad Robert Mugabe terug als president van Zimbabwe, na een regering van 30 jaar. In de hectische weken die aan dat aftreden voorafgingen was één priester nooit ver van de schijnwerpers van de internationale pers: pater Fidelis Mukonori. Hij kent Robert Mugabe al meer dan 40 jaar en was zijn adviseur bij de onderhandelingen over de onafhankelijkheid van het toenmalig Rhodesië. Omdat hij zo dicht bij Mugabe stond kon hij de onderhandelaar zijn tussen het leger en de president in de maanden voor het aftreden, en tussen de president en de man die hem zou opvolgen. "Mijn taak is het om mensen bij elkaar te brengen en ze met elkaar te laten praten. Ik praat met iedereen: met leden van de regering, met de partijen en met de president zelf." Bij dit alles was het de

pater Fidelis Mukonori SJ

moeilijkste opdracht om de president te wijzen op lastige feiten, zoals de misdaden die zijn eigen Patriotic Front begaan heeft in de jaren 70. Veel mensen kunnen maar weinig begrip opbrengen voor een priester die zo makkelijk toegang heeft tot de president die een bedenkelijke reputatie heeft bij waarnemers in binnen- en buitenland. Daar komt nog bij dat Pater Mukonori altijd actief is geweest in de vredesbeweging in zijn land. Hoe is dat uit te leggen? Pater Mukonori erkent dat er kritiek is op zijn activiteiten die onontkoombaar politieke betekenis hebben. Toch heeft hij mensen bij elkaar gebracht en bruggen geslagen waar anderen daar niet in slaagden.

*door Frances Murphy,
medewerker van de Britse jezuïeten.
Bewerking: Jan Stuyt SJ*

De nieuwe ingang van de Jezuïetenberg

De Jezuïetenberg

In Maastricht liggen bij de VVV folders over de Jezuïetenberg. Er is een Sint-Pietersberg, met een natuurlijke plateau op 101 meter boven het zeeniveau. Hierop is nog een kunstmatige heuvel met grond en materiaal dat vrijkwam bij de kalksteenwinning tot ongeveer 171 meter hoogte. Op geen enkele kaart echter is een Jezuïetenberg te vinden. Waar moet je dan aan denken? De naam duidt niet een hoogte aan, maar een ondergronds gangenstelsel.

Een stukje geschiedenis

Iets ten zuiden van de Romeinse heirbaan Tongeren - Maastricht - Heerlen ligt een plateau waar mergel werd gewonnen. De Maas en de riviertjes de Geul

en de Jeker doorklieven dit plateau. Ten zuidwesten van Maastricht schuurt de Jeker, die 50 km verderop ontspringt en dan de Geer (uitspreken: Jaër) heet, door het krijtplateau, met aan weerszijden de Sint-Pietersberg en de Cannerberg. Het terrassenkasteel Neercanne, de wijngaarden van Hoeve Nekum en de Apostelhoeve, bovenop de Louwberg, geven de noordzij van het Jekerdal een beetje Franse aanblik. Chateau Neercanne - nu een restaurant met Michelinster - heeft een geschiedenis die teruggaat tot de middeleeuwen. In de 18e en 19e eeuw werd het kasteel bewoond door families die aanzienlijke posities hadden in het Luikse. Het kasteel en de terrasmuren zijn opgetrokken uit mergelsteen. In de bergwand achter en naast het kasteel zijn ingangen naar het onderaardse stelsel van mergelgroeven. Eind van de 19e eeuw waren de meeste groeves op de Cannerberg verlaten. Her en der waren toe-

gangen tot het stelsel van gangen die blokkbrekers hadden gehakt met een hoogte tussen de 4 en 6 meter. Een blokkbreker probeerde een zo gaaf mogelijk mergelblok met een soort van houweel of een scherpe stootbeitel uit te breken. Op houten karren werden de blokken naar buiten gereden. Later kwamen er speciale zagen om de blokken los te zagen.

Die mergelblokken waren behoorlijk groot: manshoogte soms, 80 cm diep en 50-60 cm breed. Tunnels die te breed werden, liepen het gevaar in te storten. Voor onbekenden waren de gangen gevaarlijk, want je kon er gemakkelijk in verdwalen. In tijden van oorlog boden ze een veilige schuilplaats. Toen mergel niet meer gewild was in de bouw, werden de gangen gebruikt voor champignonteelt: volmaakte duisternis, hoge vochtigheid, constante temperatuur van 12°C. Hoewel mergel geen delfstof is in de wettelijke betekenis van de Mijnwet, worden de mergelgroeven regelmatig gecontroleerd door het Staats-toezicht op de Mijnen. Volgens die wet is de eigenaar van de bovengrond tevens eigenaar van de ondergrond en dus van het betreffende wingebied. In 1868 kwam de familie Poswick op het kasteel te wonen. De laatste bewoonster, freule Louise Poswick, verkocht haar kasteel met de omliggende gronden in 1947 aan de Stichting Het Limburgs Landschap, maar verkocht de ingang tot het gangenstelsel genoemd de 'Jezuitenberg' aan de paters jezuïeten. Waarom?

De Jezuiten

In 1852 startte een theologische opleiding voor de jezuïeten in Maastricht. Vlakbij de Tongerse Poort werd een herenhuis gekocht. In de loop der jaren werd dit huis uitgebreid met aanbouswels, een kerk, een vleugel voor de scholastieken (de 'aap'!) tot dat deze doolhof plaats maakte in 1939 voor een imposante schepping van ir. A. Swinkels. In 1967 verhuisde de opleiding naar Amsterdam en in 1973 werd het gebouw, met de bibliotheek, verkocht aan

het Rijk ten behoeve van de toekomstige Universiteit Maastricht (opgericht in 1976).

Vanaf de tijd van Sint Ignatius was het de gewoonte dat studerende eens in de week de studie onderbraken en een gezamenlijke wandeling maakten. Op den duur was dat een wandeling naar een plek waar ook de maaltijd werd genuttigd. Weer later

Een cherub bij de oude ingang (de heksenpoort)

huurden of kochten de studiehuisen op een afstand van 4-5 km een eigen ontspanningsruimte. De Maastrichtse fabrikant Petrus Regout bood de paters en de scholastieken de tuinen van zijn beide oliemolens aan, gelegen in het Jekerdal. Zijn kleinzoon Leo Regout was, na een ingenieursstudie in Aken, bij de Jezuiten ingetreden. Zijn grootvader en zijn vader Hubert Regout kwamen in 1878 te overlijden. Uit het erfdeel werd langs het Jekerdal, bovenop de Louwberg, een stuk grond gekocht, waar in 1880 een buitenhuis zou verrijzen: de Campagne.

Eens in de week wandelden de theologanten, na het ontbijt, over de Cannerweg naar de Campagne. Op die dag konden er kranten worden gelezen, nog wat meer en langer worden gewandeld, of een gezelschapsspel gespeeld. Sport bestond nog nauwelijks. Ik kan mij zo voorstellen dat er theologanten waren die op deze manier hun energie niet kwijt konden. Theologie is, net als filosofie, niet een

studie die iedereen 'ligt'. De studie is ingrijpend, ook voor het eigen geestelijk welbevinden. De wekelijkse onderbreking was voor sommigen hard nodig. De wat avontuurlijker ingestelde scholastieken gingen de groeves verkennen. Het begon met een tochtje. Later kwam er een plaatselijke gids. Weer later was er sprake van een expeditie. Tussen 1886 en 1892 werd het ondergrondse gangenstelsel in kaart gebracht door, onder meer, de scholastieken Van Lith, De Bruijn en Frencken. Elke gang kreeg een nummer en alles werd opgemeten en in kaart gebracht. Nog voor de eeuwwisseling werden de eerste tekeningen op de wanden gemaakt. Dat was overigens niets nieuws, want in alle mergelgroeven rond Maastricht zijn graffiti uit voorbije eeuwen te vinden.

Wanneer is het eerste beeldhouwwerk ontstaan? Vermoedelijk nog voor de eeuwwisseling door een creatief ingestelde theologant. Op de plaats waar twee gangenstelsels bijeenkwamen, kwam er een ijzeren hek ter afsluiting: de heksenpoort. Die werd van versiering voorzien: twee grote stierenlichamen, de 'cherubs' of paleiswachters uit de Assyrische cultuur. Toen ze klaar waren, werd de oppergod van de Assyriërs afgebeeld. Het waren de jaren dat er veel opgravingen in Irak en Syrië waren. Daarover werd bericht in de vakpers, waardoor de Babylonische ballingschap van Israël en Juda ging leven voor degenen die de Bijbel bestudeerden. Daarna kwamen er figuren uit Egypte: Mozes, Ramses en andere farao's. Vanaf de jaren twintig van de vorige eeuw

De kapel in de Jezuitenberg

kwamen er ook heel andere afbeeldingen: cartoons, stadsgezichten, enz. Weer later kwam er iets, dat bewust ontworpen werd, waar een structuur voor werd aangebracht en waar wel 30 theologanten successievelijk aan gewerkt hebben: het Alhambra. Na de oorlog werd een Borubudur-poort uitgehakt toen Indonesische theologanten hun intrede deden. Hoe werd er gewerkt? In een toog, met een schort voor, en een beitel werd er gehakt in het zachte mergel. Pas na de Tweede Wereldoorlog kwam er specifieke kleding: overalls afgedankt door het Amerikaanse leger. Op den duur werd er geschaft onder de grond in een ruimte die geleidelijk aan de allure van een ondergrondse refter kreeg. De scholastieken die hun ontspanning vonden in het hakken, beeldhouwen en schilderen onder de grond, werden 'bergwerkers' genoemd: ongeveer een kwart van de theologiestudenten deed mee. Er was geen verplichting. Niet iedereen voelde zich tot deze ondergrondse arbeid aangetrokken. Een van hen kreeg de leiding. Er was een budget om gereedschap zoals houwelen, verfmateriaal zoals houtskool en ander materiaal te kopen. In een dagboek werden de activiteiten beschreven.

De Stichting Jezuitenberg

Na het vertrek van de theologie uit Maastricht kwam het 'bergwerk' stil te liggen. Het beeldhouwen en schilderen was vanuit de leiding van het theoloogaat altijd gezien als hobby en als werk van amateurs. Maar er waren Maastrichtenaren die daar anders over oordeelden. De 'Berg' werd vijftig jaar geleden overgedragen aan de Stichting Jezuitenberg. De Stichting werd aanvankelijk bijgestaan door de paters Paul Dresen en Ben Stoffels; later door pater Ad de Smit. De Stichting heeft zich sindsdien ingespannen voor het behoud en het beheer van het gangenstelsel. In 1996 werd het gangenstelsel genoemd "de Jezuitenberg" aangewezen als rijksmonument. De Stichting ontplooit allerlei activiteiten voor het behoud en het beheer van het fraai gedecoreerde gangenstelsel; de Stichting organiseert ook de bezoeken.

Eduard Kimman SJ

Meer informatie: <http://www.jezuitenberg.eu>

Michaelina Wautier (1604-1689)

Tot 2 september liep in het MAS (Museum aan de Stroom) Antwerpen, de allereerste tentoonstelling van het werk van Michaelina Wautier, schilder uit de barok, een vrouw, een uitzondering. Ze is uitzonderlijk, eerst en vooral omdat er zeer weinig vrouwelijke schilders in die tijd werkzaam waren en ook wegens de grote kwaliteit van haar werk. Ze is geboren in Mons in 1604, uit een welstellend kroostrijk gezin. Een broer, vijf jaar jonger dan zij, is ook een bekwaam schilder. Beiden zullen samen lange tijd een huis betrekken in Brussel. Michaelina is een veelzijdig talent. Zijn haar portretten haar belangrijkste expressiewijze, ze kan zowel grote werken met allegorische onderwerpen als bloemmotieven aan. Haar portretten stralen inlevingsvermogen en een verstaan van de

Portret van Martino Martini SJ (1654)

innerlijkheid van de figuur uit. Een bijzondere plaats in de tentoonstelling was een portret uit 1654 van Martino Martini SJ. Hij wordt afgebeeld in een Chinees gewaad. Hij was namelijk de eerste uitgever van een atlas van China. Martini was daarbij, naar

het schijnt, een briljant spreker. Je kan het bij het zien van zijn imposante houding vermoeden. Van Charles Wautier, de vijf jaar jongere broer van Michaelina, was een werk te zien met Jezus te midden de farizeeërs. Jozef en Maria staan op de achtergrond naar hun zoon te kijken, een twaalfjarige met naturel afgebeeld. De jongen voelt zich thuis te midden de kenners van de Schrift die hem op allerhande wijze omringen. Ze luisteren, pluizen de Schrift na, vragen en antwoorden. Een uitermate levendig tafereel, niet zoet, heel 'hedendaags'.

Vermits van Michaelina nog werk in de toekomst mag ontdekt worden, is het een schilder die gevolgd mag worden; of hoe een ingehouden barok ook vandaag aanspreken kan.

Walter Fabri SJ

BOEKEN

'Een vriendschapsliefde als opgang naar God' Avellinus Janssens en Zoë Cranssen

Twee religieuzen of kloosterlingen van verschillende geslacht – dus een man en een vrouw – hebben het in dit boek over vriendschap en liefde.

In kerkelijk verband heeft men een liefdevolle vriendschap vaak als een gevaar aangezien. Vriendschap is een ervaring die inderdaad vele vijanden heeft gehad. Men denke aan het gevaar van een 'particuliere vriendschap' in kloosters, seminaries, internaten en zelfs in het familieleven waar vele gehuwde mensen een intieme vriendschap van hun

partner, met iemand die niet de huwelijkspartner is, als nefast en gevaarlijk zo niet immer verkeerd beschouwd werd.

Een slogan als 'alle mensen mijn vrienden!' is een teken dat men nog niet beseft wat vriendschap eigenlijk is. Essentieel in een vriendschap is een preferentie of voorkeur.

In het evangelie staat die speciale relatie die men vriendschap noemt centraal. Van Johannes wordt gezegd dat hij de leerling was die Jezus liefhad. Alle apostelen werden bemind door de Heer, maar iedere relatie was uniek. Johannes moest altijd naast

de Heer aan tafel aanzitten. En aan Petrus werd gevraagd 'Bemind gij Mij méér dan deze anderen hier?'. Een meer intensere relatie met de Heer was de roeping van Petrus.

Voor zijn dood op het kruis wordt Maria aan de speciale zorgen van Johannes toevertrouwd: 'Ziedaar uw moeder'. Spreken over 'vriendschapsliefde' zoals deze relatie genoemd wordt in de titel van dit boek, roept bij velen nog een ander gevaar op: liefde doet onmiddellijk denken aan erotiek en dus een vorm van seksuele interesse. Het boek van Anselm Grün, dat deze partners dicht bij elkaar gebracht heeft, zegt duidelijk: het gaat hier over een contact 'met hart en zinnen'.

In de grond heeft echte liefde altijd te maken met een 'verlangen' naar de vriend. Een mens heeft een ziel maar ook een lichaam. Dat lichaam brengt dus vrienden dicht bij elkaar. Wanneer Jezus na zijn verrijzenis verschijnt aan zijn apostelen toont Hij zijn handen en zijn gekwetste zijde aan Tomas, vraagt hem zelfs zijn wonden en littekens te raken en te herkennen.

Het mooie en indrukwekkende in deze unieke vriendschapsrelatie is de vaststelling dat zij een onmisbare steun en bemoediging geweest is voor hun celibataire opgang naar God. Daarvan getuigen hun brieven naar elkaar en hun dagboeknotities. Hun groeiend verlangen en uitzien naar elkaar heeft hen meteen dichter gebracht bij de Heer wiens roepstem zij gevolgd waren. De Heer heeft hun vriendschap doen groeien en heeft hun liefde zowel voor elkaar als voor Hem doen groeien. Om een mens goed te willen leren kennen moet men ook zijn vrienden ontmoeten. Wie nooit echte vrienden gehad heeft en altijd op afstand gebleven is tegenover zijn medemensen zal het moeilijk hebben een liefdevolle partner te worden van een echte vriend. Mensen leren liefde te beleven vanuit hun jeugdconnecties en vanuit de huiskring waarin zij geboren zijn. Dit geldt overigens niet alleen voor een aanleg tot vriendschap, maar ook voor een openheid voor kunst, natuurschoon en voor een echte aandacht en begrip voor een kind.

Bij de twee schrijvers van dit gemeenschappelijk boek is die openheid en aanleg voor vriendschap geleidelijk gegroeid en versterkt vanuit hun zoeken naar God.

De Heer is al die jaren een brug geweest tussen hen beiden. Eigenlijk niet 'een brug', maar de doorslaggevend brug van hun affectief leven. Hun rijk gevoelsleven heeft wortel geschoten in hun contact met God. God heeft hen tot elkaar gebracht op een providentiële wijze en heeft hen het mysterie van de intense liefdebeleving geopenbaard.

Jaar na jaar hebben zij in dankbaarheid beseft dat zij deze 'schat dragen in aarden vaten'. Continu hebben zij ervoor gezorgd dat deze schat met eerbied, voorzichtigheid en een finzinnige inspiratie moest begeleid worden. Hun blik bleef constant gericht op de Heer die hen samengebracht had, hen samen riep en heiligde.

Herwig Arts SJ

Avellinus Janssens en Zoë Cranssen, Een vriendschapsliefde als opgang naar God, Berne Media, 2017, 320 p. € 24,90, ISBN 9789089722287

Op vrijdag 26 oktober is in de boekhandel van de Abdij van Berne een 'Inspiratiemiddag rondom Vriendschap'.

Sprekers zijn: Rik Torfs, oud-deken mgr. Joop Stam, br. Johan Muijtjens f.c. en Zoë Cranssen.

Nadere informatie: <https://www.berneboek.com/agenda>

'Thuis in twee werelden' Winand Callewaert

Is het mogelijk om je eigen geloof en zingeving te verrijken in een ontmoeting met een andere gelovige traditie? Als 22-jarige, in 1965, vertrok Callewaert als jezuïet naar India, om er de evangelische boodschap te verkondigen. Na een jaar taalstudie kreeg hij de opdracht om verder talen te studeren en zo belandde hij in Benares, het Rome van hindoe India. Met hindoe professoren als 'goeroe' studeerde hij Sanskriet en Hindi en kreeg hij een ernstige inleiding in het hindoe denken en de hindoe cultuur. In de eerste hoofdstukken van het boek wordt verteld hoe hij, intellectueel en emotioneel, opgevangen werd in een hindoe familie. Na enkele jaren vertrok hij naar de bergen voor de studie theologie. Daar werd duidelijk dat voor hem zijn Benares ervaring niet te rijmen was met de theologie van die dagen. In 1971 kwam hij terug naar Leuven, verliet de sociëteit, promoveerde en bleef er tot 2008 doceren en onderzoek verrichten. Meer dan 60 keer keerde hij terug naar India, totaal bleef hij er meer dan tien jaar.

Vier invloeden bleven zijn leven bepalen: de psycholoog Boeddha, de goden en wijsheid van de hindoes, Jezus de wijze gelovige en Ignatius de gelovige psycholoog. Wat dit inhoudt tracht hij uit te leggen in *Thuis in twee werelden*.

Het is geen theoretisch werk. Ik zou het eerder ervaringsmatig beleefde informatie noemen. Langs de ene kant vernemen we wat de wereldbeschouwing van het hindoeïsme aan de auteur zelf heeft gedaan, hoe ze hem heeft veranderd. Langs de andere kant tracht hij ons met verschillende hindoe verhalen in te leiden in die wereldbeschouwing zelf. Om in die literatuur binnen te komen moet de lezer wel even doorbijten, maar de beloning is groot. Men moet uitgaan van de vedische uitspraak die 3500 jaar oud is: 'Het Ene is, de wijzen hebben het vele namen gegeven.' Heel die godenwereld wijst op het god-

delijke in vele 'Nederdalingen'. De hindoe gelovige is heel vrij, niemand verplicht hem te kiezen voor welke vorm ook. En misschien kunnen ook wij voor onze mythen de uitspraak gebruiken van de dame in Kandy, Sri Lanka, bij het allerheiligste schrijn van de tand van de Boeddha: 'Ik weet dat het niet de tand is van de Boeddha, maar ik geloof het'.

Interreligieuze dialoog is een moeilijke zaak omdat elke religie meestal haar eigen gekleurde bril op

heeft en overtuigd is van haar waarheid. Geen enkele religie wil die bril afnemen en openstaan om te leren van de ander en te veranderen. Het hindoeïsme interesseert zich niet aan zulke benadering. Callewaert drukt het op humoristische wijze zo uit. Een zelfbewuste jezuïet, met wie hij door Indië reisde, vertelde dat hij de volgende ondertitel voor zijn boek over interreligieuze dialoog had gevonden: 'Een christen is een bedelaar die aan zijn collega's bedelaar zegt: Ik heb brood gevonden.' Ik suggereerde de volgende

variant: 'Een christen is een bedelaar die tot zijn collega's bedelaar zegt: Ik heb ook brood gevonden.' Maar een pientere dame, collega in mijn faculteit, verbeterde mij en zei: 'Een christen is een bedelaar die aan zijn collega's bedelaar vraagt: 'Hebben jullie al brood gevonden?' De jezuïet kon er niet mee lachen.

Voor Callewaert is het gesprek tussen gelovigen van de vele richtingen maar mogelijk langs een openheid voor het goddelijke Ene, door open te staan voor de Ene Werkelijkheid die zich aanbiedt. Mensen geven Het vele namen.

De auteur eindigt met twee Sanskriet woorden die fundamenteel zijn geworden voor zijn leven: ānandam (harmonie) en karuṇā (liefdevol erbarmen), je gedragen weten en zelf dragen, ondersteund worden en ondersteunen.

Aanbevolen lectuur.

Bob Ceusters SJ

Winand M. Callewaert, 'Thuis in twee werelden'. Van Warven, Kampen 2018, 229 p, € 16,95, ISBN 9789492421449

Paul Smits van Waesberghe
(1917-2018)

Paul werd op 21 februari 1917 geboren in Breda, als jongste van 12 kinderen, 6 jongens en 6 meisjes. Zijn vader was directeur en mede-eigenaar van de bierfabriek 'De 3 Hoefijzers'. Het gezin was welvarend en diep godsdienstig. Paul ging naar het internaat van Huize Katwijk en behaalde het diploma gymnasium B. Op 7 september 1934 trad Paul, pas 17 jaar oud, in bij de jezuïeten. Drie oudere broers waren hem daarin voorgegaan. Het leverde hem onder medebroeders de bijnaam 'het vierde hoefijzer' op. Op 22 augustus 1947 werd Paul priester gewijd in Maastricht.

Na zijn priesterwijding werd hij leraar godsdienst aan het Stanislascollege in Delft.

Daarna kreeg hij de taak novicemeester te worden in Mariëndaal bij Grave. Tussen 1953 en 1964 heeft hij twaalf lichtingen jonge jezuïeten ingewijd in het religieuze leven en de spiritualiteit van St. Ignatius. Dat waren in die jaren nog grote groepen. Velen van hen, ook van hen die

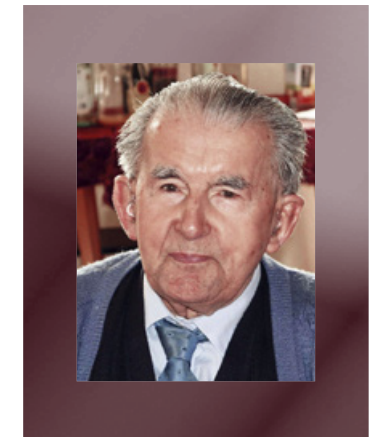
uittraden, kwamen nog regelmatig bij hem op bezoek in hun latere leven.

Na het noviciaat werd Paul retraitepater in het retraitehuis Loyola in Vught en twee jaar later agoog in het pas gebouwde centrum Guldenberg in Helvoirt. Acht jaar later verhuisde Paul naar Tilburg en in 1982 kwam hij terug in zijn geboortestad Breda. Vanuit Tilburg en Breda gaf Paul gedurende vele jaren geloofspractica, bezinningsdagen en bezinningsweken. Hij wist de ervaringen van mensen te verbinden met wat hen ten diepste beweegt. Zo kregen zij zicht op hun geloof, hun vertrouwen in zichzelf en in de wereld van vandaag. Deze activiteiten deed hij vaak in samenwerking met mevrouw Lutters. Daarnaast begeleidde Paul veel mensen, die in moeilijke omstandigheden verkeerden.

Hij noemde zich een tochtgenoot, die een eind meeliep met mensen die zijn hulp nodig hadden. Hij voerde een uitgebreide correspondentie en telefoneerde veelvuldig. De vele condoleancebrieven na zijn dood getuigen ervan dat hij veel mensen geholpen heeft hun leven weer op de rails te krijgen.

In 2015 kwam Paul op 98-jarige leeftijd naar Nijmegen in verband met zijn gezondheid. Daar heeft hij nog bijna drie jaar geleefd. Hij vierde er met vreugde zijn 100ste verjaardag. Daarna ging hij lichamelijk snel achteruit en verloor hij de grip op het leven. Een val waarbij hij zijn heup brak werd hem fataal. Na een kort verblijf in het ziekenhuis kwam hij terug naar

huize Aqua Viva, waar hij iets na middernacht op 2 mei overleed. De volle kerk bij zijn uitvaart was het bewijs dat deze warme, hartelijke man voor velen een geestelijke vader en trouwe vriend was.

Piet Moonen
(1925 - 2018)

Pieter (Piet) Moonen werd geboren in Antwerpen op 6 januari 1925. Piet kreeg na zijn lagere school in Turnhout een driejarige technische opleiding in de richting elektriciteit. Daar kwam hij in contact met broeders jezuïeten. Zo kwam het dat Piet zelf ook broeder wilde worden.

Op 18 oktober 1942 trad hij in te Drongen. Na het afleggen van eeuwige geloften in april 1945 kreeg hij de tijd voor een vierde jaar technische school. Om daarna te beginnen aan een loopbaan van werkleider in verschillende huizen.

Na negen jaren werd zijn wens ingewilligd om naar de missie in Congo te vertrekken. Van 1953 tot 1957 werkte hij in Kimwenza als verantwoordelijke voor de machines. Daar legde hij

op 25 maart 1955 zijn laatste geloften af. Vanaf 1957 werd hij rondreizende klusjesman, hoofdzakelijk in wat weldra het bisdom Popokabaka zou worden. In Ngoa, in Dinga, in Suka, in Kasongo-Lunda, in Kitenda, in Popokabaka. Er zijn ginds weinig leidingen voor water en elektriciteit waaraan hij niet de hand heeft gehad. Waarom verhuisde hij zo vaak? Omdat men overal maar al te graag een beroep deed op zijn deskundigheid en welwillendheid.

In 1975 heeft Piet zonder wrevel Congo achter zich gelaten om zich te vestigen in het Antwerpse Onze-Lieve-Vrouwecollege, vanzelfsprekend als werkleider. In 1985 voegde hij zich bij de gemeenschap van Drongen. Ten gevolge van een onwillig been moest hij zich ten slotte vergetoegen met de zending van 'bidden voor de Kerk en voor de Sociëteit'. In Heverlee, verplaatste hij zich in een rolwagen. Maar hij bleef de opgewekte man, openhartig en altijd klaar voor een kwinkslag. Vrij onverwacht is hij overleden op 16 mei 2018. Tijdens zijn uitvaart op 22 mei werd treffend gezegd: 'Hij is met zijn karretje rechtstreeks de hemel ingereiden'.

Raymond Jaecques (1922 - 2018)

Raymond werd geboren in Alveringem op 4 november 1922. Zijn vader was ambtenaar bij de dienst accijnzen. Met het deskundige en correcte omgaan met geld heeft hij kennelijk al vroeg kennis gemaakt. In het Klein Seminarie van Roeselare

had ook pater Constant Lievens gestudeerd. Van hem heeft hij de leuze 'Vuur moet branden' overgenomen. Hij trad in het noviciaat te Drongen in 1941. Voorbestemd voor de Indiamissie volgde hij twee jaar Indisch juvenaat (1943-1945). In 1949 vertrok hij naar India. Na twee jaar taalstudie en vier jaar theologie werd hij in 1952 in Kurseong tot priester gewijd. Daarop volgde een intermezzo: drie jaar minister-econoom in het St-Albert College, Ranchi. Om zijn scherp verstand en zijn accuratesse kreeg hij de vertrouwenspost van provincie-econoom toegewezen en dat gedurende een periode van 32 jaar. Dat is een functie die zich vooral achter de schermen afspeelt. Raymond is niet de typische rondreizende missionaris geworden, hoewel hij dikwijls met de motorfiets naar afgelegen oorden trok om daar te helpen bij het afhandelen van financiële problemen. Twintig jaar lang was hij tevens ceremoniarius van de bisschop. En bovendien geestelijke leidsman van de Medische Missiezusters

te Mandar en van vele kandidaten voor het Heilig Kruis. Na meer dan vijftig jaar in India keerde hij terug naar België en nam zijn intrek in de jezuïetengemeenschap van het Dijlehof en vorig jaar in Heverlee. Toen kregen eindelijk meer mensen de gelegenheid om Raymond te leren kennen als een gedisciplineerde jezuïet en een vriendelijke man. Hij is van ons even discreet heengegaan als hij geleefd heeft. Raymond werd op vrijdag, 22 juni 2018, in het Heilig Hart ziekenhuis opgenomen met een ernstige infectie en overleed daar op donderdag, 28 juni, vooraleer zijn confraters van hem afscheid hadden kunnen nemen. Maar de herinnering aan hem zal nog lang onder ons levendig blijven.

Charles Veldeman (1926 - 2018)

Charles Veldeman werd op 4 juli 1926 geboren. De lagere school en de humaniora volgde hij in het Antwerpse Onze-Lieve-Vrouwecollege. Hij trad in het

noviciaat in Drongen op 4 augustus 1944. Na het noviciaat studeerde Charles een jaar klassieke filologie te Drongen en het voorbereidend jaar wiskunde aan de universiteit te Leuven. Na drie jaar filosofie vertrok hij in 1951 naar Congo, naar het college van Mbansa-Mboma. Na zijn theologie in Leuven keerde hij in 1961 terug naar Congo om er zijn hele loopbaan aan het collegewerk te wijden. Eerst zeven jaar leraar wiskunde en wetenschappen in het college van Lemfu. Dan elf jaar in de normaalschool van Imbela als studiefunctie en leraar. Toen hij in 1976 naar het college Bonsomi werd gezonden, in de weinig riant volkswijk Ndjili van Kinshasa, moest hij constateren dat vele leerlingen de wetenschappelijke afdelingen moeilijk aankonden. Daarom richtte hij, samen met zijn confrater Carlos Holvoet, een complementaire richting op, de sectie pedagogie. Over zijn spiritualiteit heeft hij weinig willen zeggen. Daarvoor was hij te schuchter en te discreet. Zelden of nooit heeft hij gepreikt. Daartegenover stond dat heel zijn manier van doen verkondiging was. Charles liet zich bovendien kennen als de onmisbare klusjesman, bereid om zowat alle praktische problemen zelf op te lossen. In Bonsomi heeft hij elf jaar gewerkt. Dan twaalf jaar in het college van Kasongo-Lunda, vervolgens vanaf 1999, in het college in Kisantu. Na een lichte trombose kwam hij terug naar België, eerst naar Borgerhout en in 2003 naar Heverlee, naar het

ziekenkwartier. Zijn laatste jaren zijn stille jaren geweest. Deze minzame man wist zijn groeiende onmacht geduldig te aanvaarden. Vanop de tweede verdieping keek hij dagelijks urenlang naar eindeloze verten. Zacht ingeslapen in de nacht van 27 juli mag hij nu zijn Heer aanschouwen van aangezicht tot aangezicht.

Jozef De Cock (1927 - 2018)

Jozef De Cock is op 12 februari 1927 geboren in het Oost-Vlaamse Herzele. Daar volgde hij de Latijns-Griekse humaniora om na enkele jaren over te schakelen naar Geraardsbergen. Daarna trad hij in te Drongen in 1946. Na het noviciaat volgden twee jaar klassieke filologie en legerdienst en drie jaar filosofie. Hij was bestemd om surveillant te worden in Gent. Plots vroeg zijn provinciaal hem echter om zijn koffers te pakken voor het college van Bukavu voor een stage van drie jaar als studiemeester en leraar. In 1956 keerde hij terug om theologie

te studeren. Hij kreeg het uitzicht op het voorbereiden van een doctoraat dogmatiek in Rome. Maar pas na twee jaar docentschap in het seminarie te Mayidi kon hij zijn 'biënnium' theologie afronden met het doctoraat (1965). Van 1965 tot 1989 werkte hij in Congo vooral in grootseminaries. In Mayidi was hij studiefunctie, hoofdredacteur van 'La Revue du Clergé Africain', professor theologie, vanaf 1969 bibliothecaris en van 1974 tot 1976 ook nog econoom. Gelukkig kon hij even op adem komen tijdens een sabbatical in Cambridge (1976-1977). Bij zijn terugkeer in Congo verkoos men kennelijk Jozef te zenden naar oorden waar orde op zaken moest gesteld worden: in 1978-1980 in het grootseminarie van Muresa (Zuid-Kivu) en in 1980-1982 in Kimwenza. In 1985 werd Jozef archivaris van de Provincie van Centraal-Afrika. Dat bleef niet onopgemerkt in Rome. Op het Generaalat was de plaats van vice-archivaris vacant en die werd aan Jozef aangeboden (1989). Van dat archief werd hij later directeur. In 2002 kwam hij terug naar Drongen, om in 2011, volkomen blind geworden, te verhuizen naar Heverlee. Een voorleesapparaat stelde hem in staat de liturgische en andere teksten te beluisteren. Vol godsvertrouwen en bewust tot op het einde, heeft hij op 7 augustus zijn leven in Gods handen gelegd.

Het belang van Midden-Oosten Studies

Mark Logtenberg SJ legde op 17 september 2016 zijn geloften af en studeerde nadien aan de Fordham University in New York. Afgelopen mei voltooide hij met succes zijn bachelor in Midden-Oosten studies en Arabisch.

Onze regio heeft een goed verleden als het gaat om het Midden-Oosten. Sinds de jaren '60 zijn mensen die kant opgegaan en zijn er nu nog steeds actief. Ik heb alle lof voor hen want een ding is mij namelijk duidelijk geworden. De missie die prangend en relevant was in de jaren '60 is alleen maar meer urgent. De grote politieke onrust en sociale instabiliteit in grote delen van het Midden-Oosten heeft ervoor gezorgd dat grote mensenstromen zich westwaarts bewogen. De Oosterse cultuur, waarvan de Islam deel uitmaakt, heeft haar intrede gedaan in de multiculturele samenleving waarin wij leven. Zij is een aspect van het diverse culturele spectrum in onze maatschappij. Voor zover de Islam deel uitmaakt van de Nederlanden, zij is een realiteit. Dit veroorzaakt vaak frictie en spanning en toenadering is niet altijd gemakkelijk.

De dialoog die hiervoor nodig is, is niet eenvoudig. Een van de beste gesprekken van de afgelopen twee jaar die ik in Fordham had, was met twee moslims. Een van hen had de Islam van huis uit meegekregen, de ander was een recente bekeerling vanuit een atheïstisch huishouden. Wij konden alle drie openlijk spreken over onze geloofservaring, de verplichting die onze religie met zich mee brengt en over de genade van geloof. Ik sprak over de Zoon van God, en probeerde hen uit te leggen hoe katholieken dat ervaren. Zij spraken over Muhammad als de Zegel der Profeten en de liefde voor de Qur'ân. De kracht van het gesprek lag erin dat we konden leren van elkaar door onze verschillen te erkennen. Een dialoog die ontkent dat er verschil is tussen beide religies ontkent de werkelijkheid. Tegelijkertijd, een dialoog die de ander louter veroordeelt is onevangelisch.

Mark Logtenberg SJ met zijn trotse moeder

De grote waarde van de studies die ik heb gevolgd is dat zij mij een handvat aanreiken waarmee ik de ander kan verstaan. We ervaren hetzelfde probleem in de seculiere maatschappij. Welk nut heeft het te spreken over de drie-eenheid als men nog nooit van Jezus Christus gehoord heeft? Door de studie van het Midden-Oosten kom ik tot een beter verstaan van de ander. Daarmee kan ik de hand uitsteken en in een dialoog treden omdat ik bekend ben met de denkwereld van de ander. Waarbij een dialoog gecreëerd wordt die gebaseerd is op respect voor de ander en zijn religie. De afgelopen twee jaar in New York hebben mij hierin erg verrijkt.

Inmiddels ben ik begonnen aan een tweejarig Master programma in Midden-Oosten Studies aan de Universiteit van Toronto. Hier zal ik mij verder toeleggen op de studie van de historische en sociale context van het Midden-Oosten in al haar facetten.

Mark Logtenberg SJ

DRONGEN OUDE ABDIJ

VOEDSEL VOOR ONDERWEG

zondagmorgenreeks.

Iedere eerste zondag van de maand.

Voor de kinderen van 5-11 jaar Godly Play en de jongerengroep voor de leeftijd tussen 12-17 jaar.

PRAKTISCH

Verloop:

10.15 u: onthaal met koffie

10.30 u: lezing of getuigenis / kleuteropvang / Godly Play / geloofsgesprek

11.30 u: eucharistieviering

12.30 u: aperitief en middagmaal

Kosten:

Lezing € 5,-

Opvang, Godly Play en jongerenprogramma € 1,-

Middagmaal € 15,- (t.e.m. 14 jaar € 9,-)

Info en inschrijven:

Vooraf inschrijven is niet nodig. Bij aankomst kunt u intekenen voor het middagmaal.

Info via 0032 (0)9 226 52 26 of via e-mail activiteiten@oudeabdijs.be

MET BEELDEN OP VERHAAL KOMEN

Geestelijke Oefeningen en film 26-30 oktober 2018

De Geestelijke Oefeningen van Ignatius van Loyola willen de mens helpen zijn leven te verdiepen in het licht van God. Bidden met Bijbelteksten is een belangrijk onderdeel van de Oefeningen. Daarbij spelen elementen als kijken en luisteren naar de 'acteurs' van het Schriftverhaal een belangrijke rol. Het kijken naar een film volgt een parallel parcours. Het witte doek kan een plaats van 'ontmoeting' worden waar we in onze diepste lagen worden aangesproken.

PRAKTISCH

Hoe gaan we te werk?

Iedere avond bekijken we een film. We maken vooraf de films niet bekend, om te voorkomen dat voorkennis de verwondering en de openheid in de weg staan. Na elke film krijgt ieder de tijd voor persoonlijke bezinning en gebed. Daarnaast worden enkele Bijbelverhalen aangereikt die jou, in combinatie met de filmscènes, tot een dieper

contact met God kunnen brengen. Het hele programma en de maaltijden vinden plaats in stilte.

Begeleiders:

Bart van Emmerik SJ, directeur Platform ignatiaanse spiritualiteit, Amsterdam.

Nikolaas Sintobin SJ, internetpastor/stafmedewerker Platform ignatiaanse spiritualiteit, Amsterdam.

Leo De Weerd SJ, hoofdzaamoezenier van de gevangenen in Vlaanderen.

Hilde Van Linden, medewerker Platform ignatiaanse spiritualiteit, Amsterdam.

Data

Van vrijdag 26 oktober (18 u) tot dinsdag 30 oktober 2018 (13.30 u)

Kosten

€ 277 (overnachtingen, maaltijden, begeleiding inbegrepen)

Bedlinnen: € 8 extra / handdoeken: € 7 extra.

Betaling via IBAN BE11 4478 6306 0148

BIC KREDBEBB

met vermelding: 'Filmretraite + je naam'

Praktische info

Per deelnemer is er een kamer met aparte badkamer.

Er zijn slechts 50 plaatsen. Inschrijven kan tot 13 oktober tenzij deze activiteit volzet is.

Info en inschrijven?

Voor vragen: contacteer ons via activiteiten@oudeabdijs.be of +32 9 226 52 26

THORN

IGNATIAANSE RETRAITE

18 - 24 november 2018

Retraite

- o.l.v. paters Ward Biemans SJ en Gerard Wilkens SJ
- Inleidingen in de geest van Ignatius (ca. 20 min.); daarnaast gelegenheid tot persoonlijke begeleiding.
- Van zondag 18:00 uur (broodmaaltijd) tot zaterdag 9:00 uur.

Meer info en inschrijven: www.foyer-thorn.nl

Voor het tweede achtereenvolgende jaar werd in de zomer een internationale wandelretraite georganiseerd, in samenwerking met GCL-Frankrijk en Wallonië. Zo wordt gewerkt aan de opbouw van GCL-Nederland, vertrekkend vanuit de drie 'zuilen': spiritualiteit, gemeenschap en zending. De wereldvergadering merkte in haar slotdocument op dat de opkomst van GCL in sterk geseculariseerde samenlevingen als Nederland en Zweden een bevestiging is dat de wereld hongert naar diepe ervaringen van gemeenschappelijkheid, die kansen biedt voor een (hernieuwde) kennismaking met Christus' blijde Boodschap.

Ward Biemans SJ

Jezuïeten is een uitgave van de Nederlandse en de Vlaamse provincies van de Sociëteit van Jezus.

Het verschijnt viermaal per jaar en is bedoeld voor familieleden, vrienden, weldoeners en geïnteresseerden. Het blad is in principe gratis. Giften zijn altijd welkom, meer informatie hierover op pag. 2.